

crkva u svijetu

POGLEDI

BISKUP U MJESNOJ CRKVI

Ratko Perić

Prilazeći prikazu biskupske službe u biskupiji ili mjesnoj Crkvi, čini nam se umjesnim najprije opisati pozornicu, njezin sadržaj i raspoređaj, a zatim razložiti bitne zadaće koje Duh Sveti povjerava biskupu, crkvenom službeniku, koji se uzima između vjernika da predvodi jedan dio Božjega naroda.

POJAM CRKVE

Djelatna i duhovna Božja ljubav, koja je nepristupačna našim ljudskim sjetilima, zaželjela je postati vidljivim znakom čovječanstvu. Druga se božanska Osoba, vječna Riječ, utjelovila, obukavši ljudsku narav da bude uočljiva ljudima u liku Isusa Krista. Završivši svoje otkupiteljsko djelo ljudskoga roda, Isus je iščezao našem tjelesnom pogledu te nam ne može više biti opažajni znak ili sakramenat Boga nevidljivoga. Zato je bilo nužno da se Krist pobrine kako bi trajno ostao među nama kao primjetna uvremenjena Milost Očeva. Ta vidljiva zbilja jest Crkva Kristova kao živa zajednica vjernika skupljenih u jedinstvo vjere i ljubavi da iskazuje zahvalu i hvalu Gospodinu Bogu. Dakle, kao što je Krist postao sakramenat Božje Ljubavi na zemlji, tako je i Crkva postala sakramenat proslavljenog Isusa. Sakramenat u ovom okviru znači: oruđe i znak sjedinjenja ljudi s Bogom i jedinstva ljudi među sobom.

Glavne dimenzije Crkve

Katolička Crkva kao ostvareno Očevo, Sinovo i Duhovo djelo može biti promatrana u svojoj povijesnoj konkretnoj zbiljnosti s više gledišta. Posebno su uočljive dvije temeljne veličine:

Posvudašnja ili širom — svjetska Crkva. Ponajprije može se misliti na Crkvu ukoliko je povijesno ukorijenjena, tijekom vremena razvijana te danas zemljopisno proširena po cijelome svijetu. Iako ona ne obuhvaća sve pojedince u svim narodima kugle zemaljske, ipak je gotovo u svakom narodu na neki način nazočna, barem kao kvasac u tijestu. Kvasac ima u sebi snagu da preobražava masu, makar se to odvijalo sporim postupkom. Takav pojam Crkve koja se proteže na cio svijet u kvantitativnom opsegu, dopirući do zadnjih granica zemlje, možemo nazvati sveobuhvatnom ili svekolikom Crkvom.

Usporedo s tim pojmom svjetsko-protežne Crkve lako je uočiti i umanjeni oblik ili »Crkvu u malom«. Naime, ukoliko se od sveobuhvatne Crkve uzima u obzir samo jedan područni dio, na primjer jedna pokrajina, jedan narod, država i slično, onda takvu omeđenu crkvenu zajednicu nazivamo *pokrajinskom ili partikularnom Crkvom*. Ona može obuhvaćati više biskupija koje oblikuju jednu metropoliju ili možda više metropolija i biskupija koje tvore jednu Biskupsku konferenciju. Tako, na primjer, u nas imamo crkvenu pokrajinu ili pokrajinsku Crkvu vrhbosansku koja, uz vlastitu nadbiskupiju, područno obuhvaća i biskupije: Banju Luku, Mostar—Duvno i Trebinje i Skopje—Prizren. Ili imamo pokrajinsku Crkvu među Hrvatima, odnosno među Slovencima, Albancima, Mađarima itd.

Opća Crkva. Uz to kvantitativno obilježje Crkve treba imati u vidu i ono kvalitativno koje je s vjerskog i teološkog gledišta mnogo značajnije i važnije, a sastoji se u tome da Crkva Kristova, kao Otajstveno Tijelo, ima u sebi bitne božanske oznake: jedinstva, svetosti, katolištva i apostolstva, i da posjeduje sva sredstva spasenja kao što su prava vjera, Božja Riječ, sakramenti i drugi konkretni pravni i stvarni putovi u vječni život. U tom smislu Crkvu nazivamo općom ili svemilosnom zajednicom spasa ljudskoga roda, općim sakramentom Božje ljubavi prema ljudima i ljudske ljubavi prema Bogu.

Kao što sveobuhvatna Crkva, rasprostranjena po svijetu, može imati svoju umanjenu oblik, tako i ovdje opća Crkva može imati svoju umanjenu u određenoj sredini koja je ostvarila osnovne oznake prave Crkve Kristove. Budući da se ta Crkva nalazi u jednome kraju ili mjestu, nazivamo je *mjesnom ili lokalnom (posebnom) Crkvom*. Takve su, na primjer, mjesne Crkve ili biskupije: dubrovačka, zadarska, mariborska, mostarsko-duvanjska itd. Ali za taj pojam nije toliko značajno međusobno razgraničeno područje koliko sama činjenica opstojnosti milosnih putova i sredstava za spasenje.

Od svih spomenutih dimenzija ili vidova Crkve ovdje ćemo se najviše zadržavati na pojmu mjesne Crkve ili biskupije, promatrane u samoj sebi i u odnosu na opću Crkvu. U tom okviru tumačit će se i crkvena služba biskupa ili mjesnog ordinarija.

Mjesna Crkva u sebi i u odnosu prema općoj Crkvi

Bogoslovna prouka mjesne Crkve osobito je došla do izražaja na Drugom vatikanskom saboru, napose u teološkim raspravama i člancima u posa-

borsko doba. Postoje neke temeljne odrednice i svojstva mjesne Crkve ili biskupije bilo u samoj sebi bilo u odnosu na opću Crkvu, koje je potrebno uočiti.

Glavne odrednice mjesne Crkve. Saborski Dekret o pastoralnoj službi biskupa, »Christus Dominus« (unaprijed CD), donosi bitne elemente koji tvore jednu mjesnu Crkvu ili dijecezu:

»Dijeceza je dio Božjeg naroda koji je povjeren biskupu na pastirsku brigu, dakako uz suradnju prezbiterija. Ukoliko je povezana sa svojim pastikom i skupljena od njega po Evanđelju i Euharistiji u Duhu Svetom, ona tvori mjesnu Crkvu, u kojoj je doista prisutna i djeluje jedna, sveta, katolička i apostolska Kristova Crkva« (CD, 11).

U ovoj saborskoj definiciji dijeceze susrećemo se s pet glavnih oznaka: — *Dio Božjega naroda.* Sveopća Crkva jest cio Božji narod. A biskupija ili dijeceza jest dio toga naroda koji je povjeren jednome upravitelju. Nije naglasak na dijelu području, okružju ili kotaru, nega na dijelu Božjega puka koji se nalazi na svom vremenitom proputovanju u vječnu domovinu. Jedna skupina Božjega stada povjerava se jednome crkvenom pastiru, biskupu, radi lakšeg vodstva i radi opravdane želje da u takvoj Crkvi dođu do izražaja sva mjesna bogatstva kulture, liturgije, predaje i drugih raznolikih uvjeta života.

— *Biskup s prezbiterijem.* Sam narod bez vidljivog glavarara ili nadglednika (grčki: episkopos, odatle hrvatska riječ biskup) izgleda kao »stado bez pastira«. Zato je potreban jedan voditelj koji će ravnati doktrinalnim, sakramentalnim i liturgijskim životom Božjega puka. Budući da biskup nije kadar izravno obavljati služenje u korist cijeloga naroda svoje biskupije, on sebi uzima kao pomoćnike i suradnike prezbitere (grčki: presbyteros = starješina, a mi smo u hrvatskom uobičajili riječ »svećenik«), kojima se povjerava dio biskupove službe u dijelu mjesne Crkve. I biskup i prezbiteri jesu službenički svećenici s različitim službama na dobro naroda. Prezbiteri (svećenici) po svom Svetom Redu ne sudjeluju na biskupovu sakramentu, nego na Kristovu autoritetu, ali u svom vršenju službe prezbiterstva bitno su ovisni o mjesnom ordinariju. Oni također imaju trostruku zadaću — naučavanja, posvećivanja i upravljanja — koju primaju po sakramentu Reda, ali ta trostruka služba dolazi do izražaja u praksi samo po zajedništvu s biskupom i drugim mjesnim prezbiterima. Nijedan navjestitelj Božje Riječi nije potpuni gospodar svega blagovjesničkoga čina. On mora biti u zajedništvu s Crkvom i njezinim pastikom.

— *Zajedništvo Duha Svetoga.* Dok su po ovim prethodnim dvjema točkama istaknute vanjske vidljive strane mjesne Crkve: Božji narod i crkveni službenici, ovdje se mora naglasiti i onaj unutarnji, duhovni vid dijeceze, a to je Duh Sveti. Zvuči čudno, ali je činjenica da je u zapadnoj Crkvi u povijesti nekako više isticano ono vanjsko jedinstvo s biskupom i Papom negoli ono unutarnje zajedništvo po Duhu Svetom. A ova nutrina upravo je bitna za Crkvu, s božanske strane. Kao što u našem ljudskom organizmu ima mnoštvo raznolikih udova i organa s raznovrsnim ulogama i zadacima, a ipak se sve slijeva pod jedan ljudski »ja«,

pod naš duh koji sve drži objedinjeno, tako i u Crkvi, Kristovu Otajstvenom Tijelu, postoje različite službe i darovi koji su obuhvaćeni pod jedan Duh koji ih prožima svojom ljubavlju i povezuje u jednu svetu i sveopću Crkvu Kristovu.

— *Poruka Evanđelja.* Mjesna je Crkva odjelotvorenje Božje riječi u konkretnim prilikama dijela Božjega naroda. Ona je vinograd Božji u kojem je zasađena evanđeoska klica koja pruža snagu svakome tko uzvjeruje. Pod riječju Evanđelje ovdje se misli bilo na pisanu riječ Svetog pisma koje se čita u našim obiteljskim i župnim zajednicama, bilo na usmenu riječ navjesticitelja i propovjednika, biskupa ili prezbitera. Bez puta propovijedanja Evanđelja nema priopćenja Božje objave.

— *Euharistijska žrtva i gozba.* Budući da je Crkva temeljni sakramenat proslavljenog Krista, ona mora imati i meke određene čine po kojima očituje Kristovu sakramentalnu snagu vjernicima. Isus je ustanovio načine i putove po kojima će se ponazočivati u našim dušama: više razolikih sakramenata. Najvažniji među njima, po svome dostojanstvu i učinkovitosti unutar mjesne Crkve krštenika, jest presveta Euharistija po kojoj se svi sjedinjujemo u glavi Krista i međusobno. To se događa po Svetoj Misi kojoj sudionički pribivamo kao Kristovoj žrtvi prikazujući svoje vlastite životne žrtve, i Kristovoj gozbi na kojoj se pričestujemo (uzimamo čest) Kristovim Tijelom i Krvlju.

Bogatstva i svojstva mjesne Crkve. Mjesna Crkva nije poseban otok unutar opće Crkve, nego životvorna stanica razmnožavanja milosti i vjere ne samo u vlastitim granicama, nego i u čitavu crkvenom tijelu i cijelom svijetu. Evo njezinih odnosa prema drugima:

— *Prema općoj Crkvi.* Mjesna Crkva stalno oživotvoruje opću Crkvu. U njoj doista postoji sva opća Crkva ukoliko svi vjernici sa svojim pastirirom žive u zajedništvu s Papom, tj. Rimskim biskupom koji je vidljivi poglavar cijele Crkve Kristove. Iz sveopće Crkve pretače se živodajni sok u mjesne Crkve, a po njihovu životu opća se Crkva razvija, raste i dostiže puninu. Mjesna je Crkva u isto vrijeme istovjetna sa sveopćom Crkvom ukoliko je sjedinjena u evanđeoskoj nauci, u sredstvima posvećenja i u upravi. Ali se također u nekim vidovima razlikuje od sveopće po tome što proživljava svoje vlastite posebnosti s obzirom na vanjski izgled, kulturu, jezik, običaje, predaje, teološka istraživanja i izričaje itd. Jedinstvo opće Crkve nije u jednoobličnosti, nego u raznovrsnosti ukrasnih darova i zadataka s jedinstvenim ciljem, tj. spasenjem čovjeka.

— *Prema drugim mjesnim Crkvama.* Mjesna Crkva ima također svoje odnose i obveze prema ostalim mjesnim ili posebnim Crkvama, osobito prema onima s kojima sačinjava jednu pokrajinsku Crkvu. Sve bi mjesne Crkve trebale živjeti po zakonu »spojenih posuda« s obzirom na one milosti, molitve i osobe koje obogaćuju jednu zajednicu. Naime, gdje se primjećuje obilje vjerskoga života, redovničke bujnosti ili svećeničkog osoblja, valjalo bi misliti na prenošenje i presađivanje toga bogatstva u one posebne Crkve u kojima se osjeća velika oskudica u tome pogledu.

— *Prema nekatoličkim kršćanskim Crkvama.* Prava mjesna Crkva s radošću gaji ekumenski duh u odnosu na druge kršćanske Crkve i crkvene zajednice koje proživljavaju određene istovjetne vrednote sveopće Crkve, ali još nisu u potpunu zajedništvu nauke, posvete i uprave s Katoličkom Kristovom Crkvom. Posebno je biskupija dužna njegovati dobre odnose prema sestrinskoj pravoslavnoj mjesnoj Crkvi čije se granice podudaraju s granicama katoličke dijeceze.

— *Prema misijskim Crkvama u nastajanju.* Mjesna kao i sveopća Crkva u biti je svojoj poslanstvena zajednica vjernika. Ona se ne može i ne smije pomiriti s time da živi samo za sebe, u okviru svojih biskupijskih granica, predaja i običaja. Takva bi zatvorenost i nepomičnost bila za nju smrtno pogibeljna. Ona je poslana da rađa, i stvara nove mlade Crkve, svoje kćeri, propovijedajući duh Evanđelja i prenoseći Božju riječ u srca onih ljudi koji još nisu dostatno zahvaćeni vidljivim sakramentalnim učinkom. Mjesna dakle Crkva mora biti misijska Crkva bez obzira ili imala redovitu hijerarhiju ili se nazivala misijskom postajom.

Eto, to bi bio kratak opis mjesne Crkve u njezinu odnosu prema unutra i prema vani. Ona nam se ukazuje kao osebujna i životvorna pozornica s mnoštvom vjernika i njihovih crkvenih službenika, među kojima glavno mjesto zauzima mjesni ordinarij ili biskup.

ULOGA BISKUPA U MJESNOJ I OPĆOJ CRKVI

Da bismo mogli što bolje proučiti i shvatiti službu ili funkciju biskupa u mjesnoj i općoj Crkvi, potrebno je imati pred očima neke biblijske i povijesne podatke.

Krist — apostoli — biskupi

Odmah nakon svoga krštenja, kojim je otpočeo svoje javno djelovanje, Krist je stao okupljati oko sebe učenike poučavajući ih na poseban način i objavljujući im Očev nacrt o spasenju svijeta. Tijekom svoga blagovjesničkog djelovanja i propovijedanja Isus je sabrao oko sebe 72 učenika koje je više puta slao propovijedati njegovu nauku i obraćati narod na put spasa (usp. Lk 10, 1). Između tih učenika Isus je odabrao Dvanaesticu, na spomen dvanaest izraelskih plemena, koje »prozva apostolima« (Lk 6, 13). Grčka riječ apostol znači odaslanik, poslanik (misionar, ambasador). Apostole je izabrao s trostrukim ciljem:

- da budu s njime — povezani molitvom i životom,
- da ih šalje navješćivati kraljevstvo nebesko svijetu,
- da istjeruju iz grešnika grijeha i zloduhe (usp. Mk 3, 14—15).

Odlazeći s ovoga svijeta, Isus je apostolima obećao da će ostati s njima u sve dane do svršetka vjekova (usp. Mt 28, 20). Budući da apostoli koje je Isus odabrao nisu mogli ostati u svome tjelesnom obličju do kraja svijeta, normalno je i logično zaključiti da je Krist obećao svoju pomoć i nazočnost onima koji budu zakonito naslijedili njegove apostole u crkvenoj službi.

U apostolska se vremena ne vidi točno koji su pojedini nasljednici pojedinih apostola. Dapače, spominju se episkopoi kao nadglednici stada, ali i presbyteroi kao starješine jedne vjerske crkvene zajednice. U samome početku ne uočava se različitost u službama jednih i drugih, ali se već potkraj apostolskog doba primjećuje da su episkopoi (kao npr. Timotej, Tit...) viši i drugačiji od običnih prezbitera, starješina.

Međutim, u početku drugoga stoljeća, u vrijeme biskupa Ignacija mučenika na istoku i svršetkom istog stoljeća u doba kršćanskog pisca Tertulijana na zapadu, posve je jasno da je biskup iznad prezbitera te da su prezbiteri i đakoni u pomoćnoj službi biskupu. Prateći cio povijesni razvoj teologije biskupstva, razvidno je da su od samog početka biskupi smatrani izravnim nasljednicima apostola u službi navješćivanja vjere, dijeljenja sakramenata i upravljanja vidljivom crkvenom zajednicom. Tako se može reći da je svaki današnji zakonito posvećeni biskup nasljednik pojedinog apostola. Ipak na biskupe nisu prešle neke osobne apostolske povlastice kao što su ove: Apostoli su bili izravno pozvani u službu od Krista, biskupi su pozvani preko Crkve. Apostoli su bili očevici Krista uskrsloga, dok su biskupi vjerski svjedoci Kristova uskrsnuća. Apostoli su primili izravnu ovlast nad cijelim svijetom, svaki pojedinačno, dok je svakom biskupu ograničena jurisdikcija samo na povjereni mu dio naroda u okviru jednoga područja. Ali sve ostalo, što se tiče apostolske zadaće, kao što je služba propovijedanja, posvećivanja i upravljanja Božjim otajstvima predano je u punini biskupima kao apostolskim nasljednicima. Ovo je vjekovna nauka i Katoličke i Pravoslavne Crkve.

Papa — biskupi — biskup

Gospodin se Isus nije zaustavio samo na tome da između učenika izabere Dvanaesticu apostola i njima povjeri upravu svoje Crkve. On je znao da su i apostoli ljudi, prožeti slabostima i strastima te da ih nije lako složiti u jedno u određenim životnim i spasonosnim stvarima. Zato je između Dvanaestice izabrao jednoga — Petra Šimuna — kojemu je najprije obećao, a zatim i povjerio prvenstvo nad svim zborom, pastirstvo nad svim stadom i upraviteljstvo nad svom svojom Crkvom. Taj apostolski prvak, koji se u Novom Zavjetu spominje devet puta kao Kefa (Stijena), dvadeset i dva puta kao Šimun, dvadeset i devet puta kao Šimun Petar i sto dvadeset i šest kao kao Petar (svega, dakle, sto osamdeset i šest puta, najviše od svih osoba u Novom Zavjetu, izuzevši Krista; Ivan, ljubljani učenik, spominje se 46 puta), prihvaćen je od Isusa kao onaj na kome će on sazidati Crkvu Božju koju neće nadvladati ni vrata paklena i koji će postati ključarem Crkve njegove, ali je jednako prihvaćen, bez suprotstavljanja, i sa strane Apostolskog zbora.

Jednako su se nakon Petrove smrti u Rimu (67. god.) biskupi tadašnjeg svijeta, kao nasljednici apostola, obraćali Petrovu nasljedniku za rješenja mnogih spornih pitanja iz liturgijskog, disciplinskog, teološkog i pravnog područja. Takvo jedinstvo u zajedništvu s Petrovim nasljednikom potrajalo je uz manje ili veće prekide i osporavanja sve do početka 13. stoljeća kada je konačno Istok odijeljen od Zapada, tako da se teoretski Petrovu nasljedniku, Papi, priznaje samo prvenstvo časti, ali ne i prven-

stvo vlasti. Pravoslavci, naime, naučavaju da se osobno Petrovo prvenstvo nije prenijelo na Rimskog biskupa. No u današnjoj praksi pravoslavne Crkve ne priznaju Papi ni primat časti ni primat vlasti. Mi katolici naučavamo i dogmatski vjerujemo da je na Petrova nasljednika, Rimskog biskupa, prešla sva Petrova vlast koju mu je Krist povjerio kako bi se očuvalo vanjsko vidljivo jedinstvo Božjega stada.

Isus je želio da svi apostoli budu u zajedništvu s vidljivom glavom Apostolskog zbora, s Petrom, kojega je postavio pastirom janjaca i ovaca, tj. svih vjernika. Tako vjerujemo da se i apostolski nasljednici, biskupi, imaju nalaziti u zajedništvu s vidljivom glavom, s Papom, koji upravlja sveopćom Crkvom. Samo po tom zajedništvu i priznanju biskupi postaju praktični izvršitelji biskupske službe koju primaju u punini sakramenta Svetog Reda u Crkvi.

Jasno je da će biskupi, ukoliko su povezani zajedništvom s Rimskim biskupom, Svetim Ocem, biti u jedinstvu naučavanja, posvećivanja i vođenja Božjeg puka također povezani međusobno. Taj skup biskupa ili Biskupski zbor također je nositelj vrhovne vlasti u Crkvi bilo da se izvršava putem ekumenskog sabora, bilo izvan sabora, ali uvijek u jedinstvu s Papom kao vidljivim poglavarom Katoličke Crkve. Pravoslavni vjernici vjeruju da je samo Biskupski zbor kao nasljednik Apostolskog zbora upravitelj cijele Crkve, isključujući sjediniteljsku ulogu Rimskog biskupa u Crkvi. A mnoge protestantske crkvene zajednice ne priznaju ne samo Papu, nego ni biskupa kao pastira jednoga dijela Božjega naroda. Takva katolička nauka o Biskupskom zboru ističe da je »po Božjoj uredbi i zahtjevu apostolske službe svaki pojedini biskup suodgovoran zajedno s ostalim biskupima za Crkvu« (CD, 6).

Trostruka služba biskupa

Prema katoličkoj nauci Gospodin Isus nije pozvao i odabrao apostole niti Crkva biskupe u tu svrhu da ih uresi nekim dostojanstvenim odlikovanjima i počasti časnim mjestima, nego je Krist izabrao apostole, a preko Crkve i apostolske nasljednike, biskupe, da im podijeli određene dužnosti i službe u dijelovima Božjega naroda. Biskupova je zadaća u biti svojoj službenje koje se sastoji u povećanju ljubavi, jedinstva i zajedništva, sukladno zahtjevima Evanđelja, cijele Crkvene predaje i živog Crkvenog učiteljstva. Teološki je općenito prihvaćeno a na Drugom vatikanskom koncilu potvrđeno da biskupi imaju trostruku službu ili zadaću: propovijedanja, posvećivanja i upravljanja. Ta se služba prima sakramentom svetog reda ili biskupskog posvećenja, a u praksi se izvršava biskupovim pristajanjem i ulaskom u zajedništvo sa Svetim Ocem i ostalim katoličkim biskupima svijeta.

— *Navjestiteljska služba.* Propovijedanje Evanđelja prva je i glavna dužnost biskupa. To se uvijek ističe i na stranicama Novoga zavjeta i kroz cijelu povijest Crkve. Zadnji sveopći Sabor također naučava da je to »jedna od prvotnih zadaća biskupske službe« (CD, 12). Propovijedanje ili naučavanje odnosi se na vjerske istine i čudoredne zasade koje su nužne za čovjekovo spasenje. Povezan sa Zborom biskupa i s Glavom

biskupskog skupa, Papom, mjesni je biskup izravan učitelj vjere i kršćanskog čudoređa u svojoj dijecezi. »Kad biskupi uče u zajednici s rimskim biskupom, svi treba da ih poštuju kao svjedoke božanske istine«, veli Sabor u Uredbi o Crkvi »Lumen Gentium« (LG, 25). To poštovanje sa strane prezbitera, redovništva i svjetovnih vjernika — laika — uključuje religioznu podložnost biskupovu sudu u doktrinalnim i moralnim pitanjima života. Biskup nije pozvan da tumači vjerske istine kao neki znanstvenik — iako će biti dostatno upoznat s teološkom znanostu — nego navješćuje u Kristovo ime, snagom autoriteta koji je preko Crkve primio od Krista. Ovdje valja napomenuti ono što Sabor govori, opetujući riječi Mateja evanđelista u vezi s biskupom koji je nalik na domaćina koji iz svoje riznice vadi novo i staro (usp. Mt 13, 52; LG, 25). To znači da je biskup dužan čuvati stari polog vjere koji je neuništiv, neoskvrnjiv i uvijek aktualan, ali je isto tako obvezan taj polog izlagati »na način prilagođen potrebama vremena, tj. na način koji odgovara teškoćama koje najviše opterećuju i muče ljude« (CD, 13). Istina, lakše je čuvati staro negoli istraživati novo. Za staro treba imati dobro pamćenje i moć ponavljanja, a za novo se zahtijeva smjelost istraživanja i izricanja. Biskup kao dobar pastir uvijek će znati omogućiti bilo osobno, bilo preko svojih suradnika-prezbitera, da se njegovo stado izvede na nove pašnjake i izvore žive vode.

Govoreći određenije, biskup izvršava svoju propovjedničko-naučiteljsku službu na trima razinama. Na prvom je mjestu opće propovijedanje, usmeno ili pismeno. Njegova je zadaća da se počesto nađe među svojim vjernicima da im tumači Riječ Božju i da ih učvršćuje u kršćanskoj vjeri. Ali isto tako njegov učiteljski glas dopire do vjernika preko raznih okružnica ili službenih glasnika. Osim toga, u dužnost propovijedanja ulazi i katehiziranje nedovoljno poučenih vjernika ili djece i omladine. U suradništvu s mjesnim prezbiterima, katehetama i katehisticama on živo promiče katehetsku službu po kojoj se daju osnove vjere različitim vjerničkim uzrastima. Nije njegovo da samo bdije nad čistoćom katehetskog izlaganja, nego i da s radošću prati i preporučuje uspješnije metode koje su u skladu sa suvremenim dostignućima katehetike i pedagogije. Konačno, ne bi se ispunila biskupska zadaća propovijedanja kad biskup ne bi imao vrlo razvijen dosluh za evangelizaciju, tj. za navješćivanje Evanđelja onima koji na njegovu povjerenju području, ili bilo gdje drugdje, još nisu čuli za Radosnu vijest ili ne pokazuju dosta zanimanja i zauzimanja za to. On je dakle pozvan da se brine ne samo za utvrđivanje kršćanskih vjernika, nego i za usađivanje Božje riječi među nekršćanima (muslimanima, ateistima, vjerskoravnodušnim itd). U taj sklop biskupske skrbi ulazi njegovo nastojanje oko misijskih zvanja, muških i ženskih, koja niču na njegovu terenu. Biskup širokog apostolskog srca uvijek će biti voljan i spreman poslati u inozemne misije one ponajbolje kandidate koji se za to poslanje jave. I pomagati ne samo osobljem nego i drugim sredstvima na planu cijele svoje biskupije.

— *Posvetiteljska služba.* Da bi biskup mogao druge posvećivati i sredstva im spasenja podjeljivati, mora i sam biti posvećen u Gospodinu. Kao apostolski nasljednik, biskup prima puninu sakramentalnog Reda

i milosti za svoju službu, a u podređenom i nižem stupnju taj se sveti red podjeljuje prezbiterima (svećenicima), dok ga đakoni ili poslužitelji primaju u najnižem stupnju. Snagom sakramentalne punine biskup dijeli svih sedam sakramenata vjernicima svoje dijeceze. On je prvotni posvetitelj i djelitelj svakoga sakramenta, kao što Crkva naučava od pradavne starine. Drugi vatikanski sabor kaže da su biskupi »glavni djelitelji Božjih tajna« (CD, 15). Osvrnut ćemo se pojedinačno na svaki sakramenat ukoliko ulazi u posvetiteljsku biskupsku službu.

Kao poglavar svoje biskupije, biskup određuje tko se ima pripustiti u crkvenu zajednicu. A to se obavlja po sakramentu krštenja. Premda biskup sam ne dijeli uvijek sakramenat krštenja, ipak on pazi i izdaje prikladne upute o podjeljivanju toga Kristova posvetnog znaka.

Dopuna krštenju jest potvrda ili krizma koju prvotno i izvorno dijeli biskup. U iznimnim slučajevima može je podjeljivati i ovlaštenu svećenik. Oduvijek je u Crkvi smatrano da dijeljenje toga sakramenta ulazi u nadležnost biskupa, u najmanju ruku on je onaj koji posvećuje krizmu (mast) na Veliki četvrtak. Podjeljivanje sv. krizme potvrđenicima jest jedna od prilika kada svaki član biskupije treba stati pred vlastitog biskupa i kada ga ovaj pozove vlastitim imenom.

Euharistija je izvor, središte i vrhunac kršćanskog i sakramentalnog života. Ako je u jednome mjestu nazočan mjesni biskup s više prezbitera-svećenika, onda je biskup dužan predvoditi Euharistijsko slavlje (Svetu Misu), dok drugi svećenici zajedno s njime slave (koncelebriraju). Za slavljenje toga sakramenta mjesni ordinarij, u skladu s općim zakonima Crkve i dotičnim Biskupskim konferencijama, izdaje upute i prilagođava opće smjernice mjesnim prilikama kako bi mogle doći do izražaja svi oni korisni stvaralački momenti koji doprinose uzvišenosti i sjaju toga liturgijskog obreda.

Za dijeljenje sakramenta pokore vjernicima pokajnicima biskup je odgovoran i nadležan. Samo onaj svećenik u dijecezi koji ima ovlast ili jurisdikciju može redovito odrješivati od grijeha. U redovitim okolnostima isповijedna je jurisdikcija nužna za valjanost isповijedi. U slučajevima smrtne opasnosti svaki svećenik može valjano odriješiti vjernika.

Biskup redovito podjeljuje sveti red u sva tri njegova stupnja: i đakonat, i prezbiterat, i episkopat. S obzirom na ređenje đakona za prezbitere-svećenike, bitno je polaganje biskupskih ruku, ali je prastari običaj da i drugi prezbiteri polažu ruke nad novoređenika kao znak primanja kandidata u svoj zbor. Dopušteno dijeljenje sakramenta biskupstva obavlja glavni biskup posvetitelj s biskupima suposvetiteljima.

I u pogledu drugih dvaju sakramenata, bolesničkog pomazanja i ženidbe, biskup ima izvornu vlast da time upravlja i izdaje potrebne upute.

Biskup u mjesnoj Crkvi nije samo djelitelj sakramenata, nego također i čuvar i promicatelj liturgijskog i sakramentalnog života u skladu s evanđeoskim i općecrkvenim zakonima. On osobito potiče vjernike na svakodnevnu i čestu molitvu, osobnu, obiteljsku i zajedničko-župnu. On propisuje naredbe u vezi s mjesnim potrebama na području liturgij-

skog i molitvenog života. Napose mu na srcu mora biti briga i odgoj dobra podmlatka, sjemenišnog i bogoslovijskog, iz kojega će niknuti njegovi budući pomoćnici i zajedničari svetog Reda u biskupiji.

Razumije se samo po sebi da se za ovakvo dijeljenje i upravljanje božanskih svetinja zahtijeva i osobna svetost biskupa koji će svojim vlastitim primjerom kršćanskih kreposti, molitve i rada svjedočiti i prednjačiti u dijecezanskoj zajednici.

— *Upraviteljska služba.* Biskup u svojoj dijecezi ima *vlastitu* vlast, tj. ne vrši je u ime nekoga, nego u svoje vlastito biskupsko ime, ali, jasno, u povezanosti s Evandeljem i crkvenim zakonima. Biskup ne vrši svoju vlast u ime Papino, kao da bi bio Papin vikar u biskupiji. On je vrši u Kristovo ime. Njegova je vlast također *redovita*. To znači da je vezana uz biskupsku službu, a nije delegirana na određeni rok. Konačno, ta je vlast neposredna, to jest biskup ima izravnu vlast nad svim vjernicima svoje biskupije (ima redovnika i redovnica na području jedne mjesne Crkve, koji su izuzeti ispod vlasti mjesnog biskupa u unutarnjem ustrojstvu redovničkog života i konstitucija, ali nisu izuzeti ispod vjerničkih obveza vjere, morala i pastoralna nad čime biskup vodi brigu svojom biskupskom vlašću).

Iako je biskupska vlast upravljanja tako osigurana i opremljena, ona je ipak u svome praktičnom djelovanju ovisna »o vrhovnoj vlasti Crkve«. Naime, ako jedan biskup ne postupa prema zakonodavstvu opće Crkve, Papa mu može oduzeti vlast s obzirom na vršenje ili upravljanje. Pa ni u tom slučaju ne može se reći da vrhovna vlast krmji biskupsku, nego je upravo »potvrđuje, jača i brani« (LG, 27).

Budući da će biskup polagati račun Bogu za duše koje su mu bile povjerene (usp. Heb 13, 17), on je dužan u svojoj mjesnoj Crkvi izdavati i proglašavati zakone kojima će se uređivati crkveni i vjerski život zajednice, osobito što se tiče samoga apostolata (molitve, bogoštovlja itd.). Njegovi mjesni zakoni moraju uvijek biti usklađeni s općim zakonima Evandjelja i Crkve. Biskup također ima vlast izricanja sudova nad pojedinim vjernicima u stvarima vjere i ćudoređa. A isto tako ima pravo i dužnost poduzeti određene mjere, kaznene postupke, kojima će upozoravati i odvrćati od krivoga puta one koji nastoje svojeglavo ići protiv zajedništva mjesne Crkve. Neće se biskup na laku ruku laćati oštrih mjera protiv svojih vjernika, nego će radije savjetovanjem, uvjeravanjem i vlastitim primjerom pokazivati pravi put u život. Ali, na žalost, uvijek je u crkvenoj zajednici bilo tvrdovratih članova kojima je malo stalo do reda i uspjeha u Crkvi. Sveti je Pavao upozoravao prezbitere, starješine efeške i miletske Crkve: »Ja znam da će poslije moga odlaska provaliti među vas okrutni vuci koji neće štedjeti stada; te će se i između vas samih dići neki koji će naučavati opaki nauk da odvuku učenike za sobom« (Dj 20, 29—30). Prema takvim »opakim učiteljima« počesto ne preostaje ništa drugo nego ozbiljne sankcije koje su u kompetenciji mjesne Crkve.

Biskup i njegovi suradnici i vjernici

Spomenuta trostruka biskupska služba izvršava se samo u određenim prilikama prema konkretnim osobama u okviru mjesne Crkve. Zato je potrebno zaustaviti se na prikazu biskupova stava i odnosa prema raznolikim svojevrsnim slojevima svećenstva, redovništva i laičkog vjerništva na području dijeceze. U dodatku također ćemo imati u vidu biskupov odnos prema ostalim članovima društva, nastanjenim u njegovoj dijecezi.

— *Biskup i dijecezanski prezbiteri.* Prezbiteri-svećenici postali su po sakramentu svetog Reda sudionici Kristove vlasti posvećivanja, naučavanja i upravljanja, ali za izvršenje tih služba nužno se zahtijeva zajedništvo s biskupom i prezbiterijem dijeceze. Prezbiteri su »brižni suradnici biskupskog reda« (CD, 15). Oni su prvi i glavni biskupovi pomoćnici i savjetnici u upravi biskupijom. Onima koji su naslovom svoga ređenja pripojeni jednoj dijecezi pripada prva zadaća i mjesto u župnom apostolatu i dušobrižništvu. Biskup je onaj koji ima dužnost pobrinuti se da se provede u djelo saborska nauka o pastirstvu prezbitera: »U dušobrižničkom djelovanju prvo mjesto zauzimaju dijecezanski svećenici jer se oni — inkardinirani ili pripojeni mjesnoj Crkvi — potpuno stavljaju u njezinu službu da pasu jedan dio Gospodnjeg stada« (CD, 28). Prikladnu pažnju biskup će posvetiti i nastojanju oko što znanstvenije teološke izgradnje svoga svećenstva, potičući i omogućujući daljnje naukovanje onim svećenicima koji za to pokazuju naklonosti.

Sabor na više mjesta spominje da odnosi između biskupa i njegova dijecezanskog svećenstva moraju biti prožeti osobitom kršćanskom ljubavlju i poštovanjem. »Posebnom ljubavlju neka susreću svećenike, kao one koji dijelom preuzimaju njihove zadaće i brige i koji ih svakodnevno revno izvršuju. Njih treba da smatraju kao sinove i prijatelje. Neka zato budu spremni da ih saslušaju i da u povjerljivu sabračaju s njima promiču sveukupno pastoralno djelo čitave biskupije« (CD, 16). Iako se odnosi »između biskupa i dijecezanskih svećenika moraju temeljiti u prvom redu na vezama nadnaravne ljubavi« (CD, 28), ipak oni imaju vrlo često veoma ljudsko obličje i izgled. Zato je nužno da se pri tome očituju sve ljudske kreposti i vrline i s jedne i s druge strane.

Dijecezanski svećenici duguju biskupu ne samo iskreno poštovanje i pristanak u stvarima vjere i ćudoređa, nego i stalešku poslušnost u dušobrižničkom djelovanju. Podlaganje vlastite volje biskupovu sudu zahtijeva ozbiljan čin vjere i uključuje jasnu svijest da je apostolima — i apostolskim nasljednicima, biskupima — Krist rekao riječi: »Tko vas sluša, mene sluša«. A kada i sami vjernici primjećuju da se mjesni svećenik, župnik, pridržava odredaba mjesnog ordinarija, i oni će s mnogo više poštovanja i ljubavi prijanjati uz župnikove naredbe i iskazivati mu dužnu poslušnost.

Štoviše, prezbiter kao iskreni sin Crkve neće imati samo pouzdanja u biskupovu upravu, nego će pokazati svoju velikodušnost prema njego-

vima željama i prijedlozima, i općenito će se u svome životu sinovski odnositi prema biskupu kao prema svome duhovnom ocu.

— *Biskup i redovništvo.* Redovnice i redovnici ulaze u bitnu oznaku Crkve, u svetost, premda ne pripadaju hijerarhiji po svojim polaganjima zavjeta. Mjesni je biskup dužan snagom svoje biskupske službe promicati svetost u svojoj dijecezi, budeći i promičući duhovna redovnička zvanja koja žele očitovati Očevu svetost u redovima Božjega naroda. Redovnici svojim molitvama i djelovanjem, osobito svojim obdržavanjem evandeoskih savjeta, odnosno redovničkih zavjeta uvelike doprinose da se božanska hrana što bolje i urednije raznosi po tijelu cijele dijeceze, kao što krv prenosi hranu po našem ljudskom organizmu. Biskup, bio iz redova neke redovničke družbe ili iz dijecezanskoga klera, uvijek će biti iskren prijatelj i podupiratelj redovničkih zajednica, muških i ženskih, pozivajući ih, ako ustreba, u službu evangelizacije, propovijedanja i bilo kakva duhovnog zalaganja u biskupiji.

Ako su redovničke zajednice izuzete ispod jurisdikcije mjesnog ordinarija, biskup se ne miješa u njihovo unutarnje disciplinarno ustrojstvo, ali je njegova kompetencija u »onome što se odnosi na izvršavanje javnog bogoštovlja, osvrćući se na raznolikosti obreda: na dušobrižništvo, na sveto propovijedanje puku, na vjerski i moralni odgoj vjernika napose djece; na katehetsku pouku i liturgijsko obrazovanje, na dostojanstvo kleričkog staleža kao i na različita djela koja će odnose na vršenje svetog apostolata« (CD, 35). U svemu tome redovnice i redovnici duguju religioznu poslušnost i poštovanje mjesnom biskupu.

Članovi redovničkih zajednica uvijek će nastojati biti iskreni i otvoreni prema biskupu kao glavi mjesne Crkve, gledajući u njemu nazočna Krista na osobit način, i pomažući mu svojom molitvom, savjetom...

— *Biskup i vjernici laici.* Najveći dio jedne dijeceze sačinjavaju članovi Božjega naroda, laici, koji nemaju neku određenu crkvenu službu poput đakona, prezbitera ili redovnika, nego snagom svoga kršćanskog života svjedoče za Evandjelje Gospodinovo. Prema takvim vjernicima biskup se ukazuje kao pravi duhovni otac i dobri pastir koji će nastojati susresti se s njima ne samo više puta u životu, prigodom dijeljenja nekih posebnih sakramenata, nego po mogućnosti i više puta u godini. Radi bolje uprave u svojoj biskupiji biskup će uvijek biti osjetljiv na ispravne i dubronamjerne zahtjeve i želje svojih biskupljana, svjestan da Duh Božji puše kuda i kamo hoće. Želja je Drugog vatikanskog sabora, a često to iziskuje i potreba jedne mjesne Crkve, da se u crkvene ustanove uključuju i vredniji i vjerniji laici koji svojom stručnošću mogu priložiti poboljšanju situacije. Laicima biskup ostavlja slobodu i polje djelovanja koje im pripada, imajući osnovno povjerenje u njihovo vjerničko svjedočenje.

Vjernici laici sa svoje su strane dužni, i imaju pravo na to, da primaju obilnu pomoć i u sakramentalnom i u navjestiteljskom pogledu od svoga pastira, bilo izravno, bilo preko mjesnih svećenika, župnika ili kapelana. Oni će s kršćanskom poslušnošću prihvaćati sve ono što biskup kao Kristov predstavnik određuje u pogledu učenja, posvećivanja i zakonodavstva

u apostolatu. Ako je biskup dužan saslušati želje, savjete i prijedloge svojih vjernika, on ih nije dužan poslušati, ali će ga njegova kršćanska i biskupska razboritost uvijek voditi putem na kojem će imati razvijen sluh za autentične iskaze i potrebe svojih vjernika, laika.

Ne samo prema svojim vjernicima nego i prema drugim kršćanima biskup mora pokazati osobite znakove pažnje. Sabor veli: »Biskupi moraju ljubiti odijeljenu braću te i svojim vjernicima preporučivati da ih susreću prijateljski i s ljubavlju, a treba da podupiru i ekumenizam kako ga shvaća Crkva« (CD, 16):

Opseg biskupova zanimanja, u vidu evangelizacije, mora obuhvatiti i one koji ne vjeruju na kršćanski način, ili ne vjeruju uopće u Boga. Na njih se odnosi poticaj Sabora upućen biskupima: »Neka stoga uče koliko treba prema nauci Crkve cijeniti ljudsku osobu s njezinom slobodom i samim tjelesnim životom: obitelj, njezino jedinstvo i čvrstoću, rađanje i odgoj djece; građansko društvo s njegovim zakonima i zvanjima; rad i odmor, umjetnost i tehnička dostignuća; siromaštvo i blagostanje« (CD, 12).

Jednom riječju: biskup je dužan da u svojoj mjesnoj Crkvi postane svima sve!

BISHOP IN THE LOCAL CHURCH

Summary

The article »Bishop in the Local Church« deals, first, with the ecclesiastical scene on which a catholic Bishop performs his functions. The marks and the differences between the local and the universal Church have been compared in qualitative and quantitative sense.

Then, the author, following the doctrine of the Vatican Council II, in particular *Lumen Gentium* and *Christus Dominus*, treats the three well known offices of the Bishop: teaching, consecrating and governing. In this part he exposes the main guidelines of the Vatican II with regard to the Bishop's functions which are given through episcopal ordination, but ordered to action by his admission into the communion with the Pope and the other Bishops of the Church.

Finally, the author pays a special attention to the Bishop's relations concerning the universal and local Church, the diocesan priests, religious and other faithful in his diocese. By episcopal consecration a man becomes a member of the College of apostolic successors, but by his holy life and christian love he fulfills his Bishop's authority acting as teacher of the faith, administrator of the mysteries of God and coordinator of the pastoral initiatives in his local Church.